

pm

LAGÄNDRING RÖRANDE BARNNS MÖJLIGHET ATT FÅ VÅRD MOT EN AV VÅRDNADSHAVARNAS VILJA

Information om ny lagstiftning som träder ikraft den 1 maj 2012

Den 1 maj 2012 träder nya bestämmelser i föräldrabalken (FB) respektive socialtjänstlagen (SoL) i kraft (prop. 2011/12:53 - Barns möjlighet att få vård). Nedan följer en sammanställning av de nya bestämmelserna. Förslag till beslut enligt den nya bestämmelsen i FB bifogas, [bilaga 1](#). Ytterligare information lämnas av juridiska avdelningen.

Aktuell lagtext bifogas denna PM, [bilaga 2](#).

Barns möjlighet att få vård

En ny paragraf 6 kap 13 a § införs i FB som innebär att socialnämnden får fatta beslut om att en enligt denna paragraf uppräknad åtgärd får, vid gemensam vårdnad, vidtas mot en av vårdnadshavarnas vilja om det krävs med hänsyn till barnets bästa. Bestämmelsen är tillämplig när ett barn står under vårdnad av två vårdnadshavare. Har barnet bara en vårdnadshavare, beslutar denne ensam. Det ska framgå att endast den ena vårdnadshavaren samtycker till den aktuella åtgärden till stöd för barnet. Bestämmelsen kan tillämpas inte bara när den andra vårdnadshavaren uttryckligen motsätter sig åtgärden utan även när vårdnadshavaren håller sig undan eller annars väljer att inte medverka på ett sådant sätt att han eller hon får anses motsätta sig den. Om ingen av vårdnadshavarna samtycker kan bestämmelsen inte tillämpas.

De åtgärder som avses är följande.

p. 1 psykiatrisk eller psykologisk utredning eller behandling som omfattas av hälso- och sjukvårdslagen (1982:763)

Med detta avses främst utredning eller behandling som ges inom barn- och ungdomspsykiatri. Utredning eller behandling enligt hälso- och sjukvårdslagen som ges i privat regi omfattas också. Med behandling avses olika former av samtalskontakt. Det kan även röra sig om en behandling för en neuropsykiatrisk funktionsnedsättning. Bedöms barnet behöva läkemedel inom ramen för behandlingen, till exempel centralstimulantia, kan beslutet även omfatta en sådan mediciner. Somatisk vård i övrigt omfattas inte. En behandling föregås normalt av en utredning och socialnämnden kan därför först få ta ställning till om medgivande till en utredning ska ges. Om utredningen utvisar att en behandling behövs och vårdnadshavarna fortfarande inte är överens, får nämnden ta ställning till om behandlingen krävs/behövs med hänsyn till barnets bästa. Om det är lämpligt, kan medgivande till utredning och en eventuell behandling ges i ett sammanhang.

p. 2 behandling i öppna former som ges med stöd av 4 kap 1 § socialtjänstlagen (2001:453)

Med detta avses behandlingsinsatser som ges enskilt eller i grupp, till exempel samtal med en kurator eller en socialsekreterare. Det kan också handla om deltagande i särskilda öppenvårdsprogram. Däremot omfattas inte kommunernas förebyggande insatser utan biståndsbeslut.

p. 3 utseende av en kontaktperson eller en familj som avses i 3 kap 6 § st 3 socialtjänstlagen

eller

p. 4 en insats enligt 9 § 4, 5 eller 6 lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade

Beslutet kan gälla tre olika insatser som kan ges till barn med funktionshinder enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS. Det rör sig om biträde av kontaktperson (9 § p.4), avlösarservice i hemmet (9 § p.5) och korttidsvistelse utanför det egna hemmet (9 § p.6).

Socialnämndens handläggning

Det är normalt socialnämnden i den kommun där barnet är bosatt som är ansvarig för att fatta beslut enligt denna bestämmelse.

Frågan om vård kan ha aktualiserats i ett pågående ärende om sociala insatser eller efter information från hälso- och sjukvården. Den kan också aktualiseras från den vårdnadshavare som önskar att barnet ska få tillgång till sådan vård som omfattas av bestämmelsen.

När frågan om vård för ett barn mot en vårdnadshavares vilja aktualiseras hos socialnämnden ska nämnden inleda en utredning enligt 11 kap 1 och 2 § §. Utredningsskyldigheten innebär att socialnämnden ska kontakta vårdnadshavarna och utreda skälen för deras olika uppfattningar. Nämnden är också skyldig att, innan beslut enligt bestämmelsen fattas, försöka få vårdnadshavarna att komma överens. Om en vårdnadshavare inte kan nås trots upprepade försök från socialnämnden, kan nämnden behöva fatta beslut utan att ha inhämtat dennes inställning. Det kan innebära att socialnämnden i brist på uppgifter från vårdnadshavaren måste inhämta kompletterande underlag från andra för att kunna göra en tillräckligt grundad bedömning. I en sådan situation bör nämnden alltså inte förlita sig enbart på den andra vårdnadshavarens uppgifter. Uppgifter ska dokumenteras och vårdnadshavarna ska ha rätt att ta del av uppgifterna. Barnets uppfattning bör också inhämtas. Socialnämnden har möjlighet att tala med barnet utan vårdnadshavarens samtycke, SoL 11 kap 10 § st 3.

Observera att socialnämnden bara får besluta att aktuella åtgärder får vidtas endast *om det krävs med hänsyn till barnets bästa*. I detta ligger en bedömning av vilket behov barnet har av insatsen och hur nödvändigt det är att socialnämnden ingriper. Av förarbetena framgår bland annat följande. Det måste finnas ett påtagligt och tydligt behov i det enskilda fallet. Normalt är det bäst för barnet att vårdnadshavarna blir överens. Inställningen hos den vårdnadshavare som inte samtycker till åtgärden och bakgrunden till detta får vägas mot åtgärdens betydelse för barnet. Vårdnadshavarens inställningen kan botten i annat än hänsyn till barnet och vårdnadshavaren är kanske inte beredd att diskutera lämpliga sätt att tillgodose barnets behov. Det kan givetvis också vara så att den vårdnadshavare som ansöker om eller samtycker till viss vård kan ha gett en överdrivet negativ eller på annat sätt missvisande beskrivning av barnets situation. Socialnämnden måste i sin bedömning vara uppmärksam på att olika förhållanden kan vara för handen. Ibland kan skälet för vårdnadshavarens motstånd väga lätt och har barnet ett klart behov av stöd, kan det vara motiverat att socialnämnden beslutar att åtgärden får vidtas. Det kan också vara så att det är tydligt att barnet behöver hjälp men att det kan ordnas på annat sätt än på det som den ena vårdnadshavaren vill,

t.ex. en mindre ingripande åtgärd eller en åtgärd genom någon närstående som barnet har förtroende för. Det kan också vara så att det är bättre för barnet att avvakta med att påbörja behövlig vård till tid efter exempelvis en förestående prövning av ett vårdnadsmål. Detta om man bedömer att förutsättningarna ökar för att barnet är tryggt under tid då behandlingen pågår.

Vid bedömningen av om det är nödvändigt att socialnämnden ingriper ska barnets inställning beaktas, bl.a. ska man vara uppmärksam på barnets reaktion på att vårdnadshavaren motsätter sig åtgärden. Hänsyn ska tas till hur ett beslut mot vårdnadshavarens vilja kan påverka relationen mellan barnet och vårdnadshavaren. Det är också viktigt att barnet inte uppfattar det som att ansvaret för beslutet ligger på honom eller henne. När socialnämnden överväger om ett beslut krävs med hänsyn till barnets bästa bör också beaktas om beslutet är nödvändigt för att förhindra att barnets tillstånd förvärras. Ett beslut i tidigt skede kan komma att förhindra mer ingripande åtgärder eller bespara barnet senare svårigheter. Bestämmelsen är tillämplig även i en situation där en vårdnadshavare ändrar sig och inte längre samtycker till en pågående insats. I en sådan situation får socialnämnden bedöma om en fortsatt åtgärd krävs med hänsyn till barnets bästa.

Socialnämndens beslut

Beslutet ska gälla medgivande till en viss åtgärd men i övrigt får beslutet utformas efter vad som krävs i det enskilda fallet. Hur preciserat beslutet måste vara beror på vilken åtgärd som är aktuell och vad barnets bästa kräver. Vid insatser enligt socialtjänstlagen fattar socialtjänsten ett beslut om att tillåta åtgärden och ett beslut om bistånd enligt 4 kap 1 § SoL; om de praktiska förutsättningarna framgår av biståndsbeslutet kan det vara tillräckligt att hänvisa till detta.

När det gäller medgivande till vård enligt punkten 1- psykiatrisk eller psykologisk utredning eller behandling som omfattas av hälso- och sjukvårdslagen - måste socialnämndens beslut preciseras mer tydligt. Som regel behöver beslutet innehålla både en beskrivning av vilken utredning eller behandling medgivandet avser samt de praktiska förutsättningarna insatsen ska ha. Av beslutet måste framgå exempelvis när aktuell åtgärd ska inledas, omfattningen av åtgärden liksom den varaktighet insatsen ska ha. Socialnämndens beslut om medgivande till vård innebär inte att en vårdgivare åläggs att ge barnet vården.

Även om socialnämndens beslut innebär en inskränkning i en vårdnadshavares bestämmanderätt när det gäller den aktuella åtgärden, har vårdnadshavaren kvar

sitt vårdnadsansvar. Den vårdnadshavare som inte har samtyckt har kvar samma ansvar som den vårdnadshavare som har samtyckt till åtgärden. Likaså är utgångspunkten att båda vårdnadshavarna har fortsatt rätt att ta del av handlingar som rör barnet.

Socialnämndens beslut om medgivande till vård får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Beslut i de aktuella ärendena angår var och en av vårdnadshavarna på sådant sätt att de har rätt att självständigt överklaga beslutet. Socialnämndens beslut gäller omedelbart. Observera att rätten *kan* bestämma att beslutet får gälla först sedan det har vunnit laga kraft.

Delegation

Enligt 10 kap. 5 § SoL får uppdraget att fatta beslut enligt FB 6 kap 13 a § endast delegeras till en särskild avdelning inom socialnämnden som består av ledamöter eller ersättare i nämnden.

Ikraftträdande

Ändringen träder i kraft den 1 maj 2012. Från och med den dagen kan socialnämnden använda den nya möjligheten att besluta om medgivande till en insats, även om ärendet inletts hos nämnden före ikraftträdandet.

Agneta Widerståhl
Vice stadsjurist

Bilaga 1

Ärende om medgivande till en åtgärd till stöd för ett barn mot en av vårdnadshavarnas vilja enligt 6 kap 13 a § föräldrabalken (FB)

Stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande 2012-..... om NN personnr redovisades.

Sociala delegationens beslut

1. Stadsdelsnämnden medger enligt 6 kap 13 a FB med hänsyn till barnets bästa att NN personnr får genomgå en psykiatrisk utredning som omfattas av hälso- och sjukvårdslagen gällande..... vid BUP Globen under en tid av ..... med start den.....
2. Stadsdelsnämnden medger enligt 6 kap 13 a FB med hänsyn till barnets bästa att NN personnr får ha samtal med socialsekreterare vid stadsdelsnämnden gällande ”våld i nära relationer” under en tid av ..... med start den.....
3. Stadsdelsnämnden medger enligt 6 kap 13 a FB med hänsyn till barnets bästa att NN personnr får delta i öppenvårdsprogrammet XX under en tid av ..... med start den .....
4. Stadsdelsnämnden medger enligt 6 kap 13 a FB med hänsyn till barnets bästa att NN personnr får beviljas insats i form av korttidsvistelse utanför det egna hemmet med stöd av 9 § p. 6 LSS under en period av .....med start den.....

OBS! Separat biståndsbeslut enligt 4 kap 1 § SoL ska fattas avseende punkterna 2–3. Separat beslut om insats enligt LSS ska fattas avseende punkten 4.